

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CORA
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İslami
İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü
mustafa_cora@hotmail.com

KUTSAL KİTAPLARIN MUHARREF
OLUŞUNUN KUR'ÂN'DA HABER
VERİLMESİ VE TAHRİFİN
ELEŞTİRİLMESİ

INFORMATION ABOUT THE FALSIFIED
HOLY BOOKS IN THE QURAN AND
CRITICISM OF THE FALSIFICATION

Geliş / Submitted / Отправлено: 10.02.2021

Kabul / Accepted / Принимать: 22.03.2021

Yayın / Published / Опубликованный: 25.03.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Information

Research Article

Информация о Статье

Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Cora, M. (2021). Kutsal Kitapların Muharref Oluşunun Kur'ân'da Haber Verilmesi ve Tahrifin Eleştirilmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (26), 557-578.

Cora, M. (2021). Information About The Falsified Holy Books in The Quran and Criticism of The Falsification. *The Journal of Kesit Academy*, 7 (26), 557-578.

10.29228/kesit.49567

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır.

This article was checked by Intihal.net.

Эта статья была проверена Intihal.net

intihal.net

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

KUTSAL KİTAPLARIN MUHARREF OLUŞUNUN KUR'ÂN'DA HABER
VERİLMESİ VE TAHRİFİN ELEŞTİRİLMESİ

INFORMATION ABOUT THE FALSIFIED HOLY BOOKS IN THE QURAN
AND CRITICISM OF THE FALSIFICATION

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CORA

Öz: Hayat durağan değil dinamiktir, onunla ilişkili olarak kültür, değerler ve alışkanlıklar da değişkenlik arz eder. İnsanoğlu hayatta karşılaştığı her farklı inancı ve anlayışı kabul etme veya reddetme konusunda hep aynı tepkiyi göstermez. Bununla birlikte bütün dinlerin kabul edilme ve yaşanma amacı ve iddiası vardır. Bu durum Yahudilik ve Hristiyanlık için de geçerlidir. Ancak onların muhataplarından kimileri bu durumu olumlu karşılamış ve benimsemiş, kimileri reddetmiş ve peygamberlerine karşı gelmiştir. Bazıları da dinlerini değiştirme, kendi yaşantılarına uydurma veya onlardan menfaatlenme yoluna gitmiştir. Bu durum onların kutsal kitaplarını ve dinlerini fiili olarak değiştirmelerine/bozmalarına (tahrif etmelerine) ve amaçlarından saptırmalarına yol açmıştır. Kur'ân bu durumu önemine binaen gündeme getirmiş ve vurgulamıştır. Bunun yanında o, bir taraftan kutsal kitapların ve o dinlerin tahrif edildiklerini öne sürerken, diğer taraftan kendi âyetlerinin tahkimli olduğunu, kendisinde hiçbir şüphe bulunmadığını, en son gelen hidâyet rehberinin kendisi olduğunu, İslâm'ın o dinlere üstünlüğünü öne çıkartarak özellikle dikkatlere sunmuştur. Kur'ân kendisini ve İslâm'ı, o dinler ve kitaplar ile bir bakıma mukâyeseli olarak takdim ederek, onların mevcut durumlarını insanların bilgi ve dikkatlerine sunarak onları âdeta tekrar tekrar düşünmeye ve dikkatli olmaya davet etmektedir. Onları hak ile muharref veya bâtil dinler konusunda tercihle karşı karşıya bırakmaktadır. Kur'ân bir şekilde İslâm dininin sıhhatini, geliş sebebini ve bunun önemini vurgulu bir şekilde ortaya koymaktadır. Çalışmamızda bu gibi hususları Kur'ân merkezli ve âyetlerin anlam ve bağlamalarını dikkate alarak İslâm âlimlerinin/müfessirlerin farklı görüşleri ile bir bütünlük içerisinde incelemek, değerlendirmek ve sonuçları ile birlikte ortaya koymak istedik. Bu çalışmanın yukarıda verilen bilgiler ve takip edilecek metodlar eşliğinde sunulmasının yararlı ve İslâm literatürüne bir katkı olacağını ümit etmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Tahrîf, Muharref, Tebdîl, İncil/Tevrât, Ehl-i kitap.

Abstract: Life is not static but dynamic, and the culture, values and habits associated with it also vary. Not all people react in the same way to accept or reject each different belief or understanding they have encountered throughout their lives. However, all religions have a purpose and claim to be accepted and experienced.

This is the case for Judaism and Christianity as well. However, some of their addressees rejected them and opposed their prophet, and some welcomed and adopted them. Some have chosen to change their religion, adapt it to their own lives or take advantage of it. Therefore, this situation caused their holy books and religions to be subject to de facto alteration/distortion (falsification) and to be distorted from their purpose. The Quran has brought this to the agenda and emphasized its importance. In this sense, the Quran states that the holy books of those religions were falsified while putting forward that its revelations are protected, it includes no doubts, it is the last guide to the right path, it is superior to other religions. The Quran presented the case of falsification by addressing the issue in the context of both itself and those religions. Therefore, it informs people that the books of those religions are corrupted by comparing them, and prompts them to reconsider and be careful. It confronts them with a choice regarding true and falsified/invalid religions. In this regard, the Quran emphasizes the truth of the religion of Islam, its reason, meaning and importance. We tried to address, evaluate the aforementioned issues on the Quran within meaning and context integrity of revelations, and different opinions of Islam scholars/glossators and to present them with its results. We hope that presenting this study with examination and research in the light of the above information and thoughts will be useful and contribute to the Islamic literature.

Key Words: Falsification, Falsified, Alteration, the Bible/Torah, The People of Book.

GİRİŞ

İnsanoğlunun inandığı dinin gereği ilâhi kitabını koruma görevi ve sorumluluğu vardır. O, bu şekilde davranarak ondan sürekli ve sağlıklı bir şekilde istifade etme ve onun amacına uygun yaşama ve ona uygun kul olma imkânına sahip olur. Aksi takdirde o, tahrif olmuş bir kitabı esas alarak Allah'ın muradına uygun ve sağlıklı bir dini hayat yaşayamayacağı gibi yaptıkları ile de esas kitabın gayesine muvafık davranmışlar yapmış olamaz. Hal böyle olunca sözde kutsal olan bir kitap hayra değil, şerre veya kötülüğe kaynaklık edebilir. Kur'ân bundan bahisle semavi kitaplarda ve dinlerde yapılan tahrifâtta söz eder ve özellikle bunun üzerinde durur ve eleştirir.

Yapılan araştırmalardan Tevrât ve İncil metinlerinde veya yorumlarında çelişkiler olduğu, az veya çok veyahut da bütünüyle onlarda tahrifât bulunduğu anlaşılmaktadır. (İbn Hazm, t.y.: I, 116, 155; İbn Teymiye,1414: 424, 425, 442 vd.). Nitekim pek çok batılı düşünür ve yazar da onlardaki tahrifi kabul etmekte ve kutsal kitaplarda (İnciller'de ve Tevrât'ta) herhangi bir bilimsellik kalmadığını ifade etmektedir. Ama onlardan akla, tabiata uygun, gerçek ve hayranlığa değer, gelişmeye katkı sağlar nitelikte olan yönleri veya kısımları olumlu karşılanmakta, makul görülmekte (Örs, 1966: 5; Düzgün, 1999: 21, 22) ve onlar menfi kabul edilenlerin dışında tutulmaktadır.

İslâm'ın ilk günlerinden beri Yahudiler, Hristiyanlar veya kimi düşünce akımları tarafından Kur'ân'a ve İslâm'a yönelik tahrif çabaları hemen hemen hiç eksik olmamıştır. Oysa

onlar doğruyu bulup sahiplenmek yerine Kur'ân'ın diğer kutsal kitaplardan farklı olmadığını iddia etmişlerdir (Yıldırım, 2006: sayı: 26, s. 17). Halbuki Kur'ân diğer kitaplardaki *tahrîfi* ortaya koyarak kendisinde ve İslâm'da tahriften hiçbir eser bulunmadığını ifade etmektedir.

Kur'ân kendisinin hem hak olduğunu öne çıkartmakta hem de bunu özellikle güçlü bir şekilde ifade etmektedir. Bu şekilde o kendisi ile kutsal kitaplar arasında var olan gerçek farkın görülmesi için insanları her zaman buna davet etmektedir. Nitekim İslâm, en son gelen ve gelişmiş olan bir din olması hasebiyle ve bizzat varlığıyla bunu ifade etme kabiliyetinde sahiptir. Zaten Kur'ân'ın getirdiği İslâm, mâhiyet itibarıyla yeterince anlaşılacak ve onunla yeterince irtibat sağlanacak olursa zihinlerde ve gönüllerde ona bir meylin oluşması ve oralarda yeterince yer edebilmesi, ön yargı yoksa mümkün olabilir.

Kur'ân'ın ortaya koyduğu İslâm, sahip olduğu farklı özellikleri ile diğerleri üzerindeki üstünlüğünü bir şekilde göstermektedir. Bunu Kur'ân'ın farklı yerlerinden anlamak mümkündür. Kur'ân'da konuya defalarca değinilmekte ve bunun vaat olduğu anlaşılacak ve de *Nasr sûresi* ile pekiştiği görülmektedir (*Nasr* 110/1, 2). Nitekim onun üstünlüğü Hz. Peygamber döneminde tezâhür etmiş ve zamanla da birçok kere tekerrür etmiştir (*Mâide* 5/3). Böylece İslâm'ın diğer dinlere nazaran zaten var olan üstünlüğü bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu çalışma ile hem tahrif konusunun canlı tutulması hem de bu konudaki gerçeklerin farklı bir üslupla bir kez daha anlatılarak insanların dikkatlerine sunulması ve bunları anlamalarına katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Konuya önce *tahrîf* ve *muharref* gibi kavramları ele alarak başladık. Kur'ân'ın kendi dil yapısı çerçevesinde onun ne olduğunu ve ona atfedilen anlamları ortaya koymaya çalıştık. Terim anlamını verdik. Sonra bu kavramlara kısaca hadis ilmi bağlamında değindik. Kur'ân'da tahrifle ne anlatılmak istendiğini ortaya koymak ve bunu pekiştirmek için elde ettiğimiz bilgileri, bulguları ve belgeleri irdelemeye ve de bu minvâl üzere tahrif meselesini ortaya koymaya çalıştık.

Tahrif meselesine dair bilhassa kutsal kitaplarda tahrifât bulunduğu görüşleri üzerinde makale ölçüsünde durmayı yeğledik. Bunun için çalışmamızda temel kaynakları tarayarak İslâm âlimlerinin görüşleri doğrultusunda Kur'ân'ın ve İslâm'ın böyle bir tahriften uzak olduğunu izah etmeye ve Tevrât ve İncil ile mukâyese edilemeyecek derecede müspet farklara ve meziyetlere sahip olduklarını vurgulamaya çalıştık.

İmkân ölçüsünde, konuya has ve gerekli görülen kavramları/ifadeleri bazen Arapça karşılıkları ile birlikte parantez içinde verdik. Zaman zaman farklı veya karşıt görüşleri de verecek kendi tercihimizi ve kanaatimizi de gerekli olan yerlerde ortaya koyduk.

Bu şekilde Kur'ân bağlamında tahrifin ne olduğunu, meydana geliş sebeplerini, inanç, ahlâk ve yaşam üzerindeki etkilerini ve sonuçlarını belirleme amacına yönelik bir çaba içinde olduk. Konunun akışı esnasında oluşan muhtemel dini soruların cevaplarını bulmasına gayret ettik. Her hâlükârda konuyu bütüncül bir yaklaşımla ve anlayışla ele alarak sonuçlandırmaya çalıştık.

1.Sözlük ve Terim Anlamı

Tahrif ifadesinin anlamı ve açıklamaları ile söze başlamak yerinde olur. Zira bu konuyu oldukça anlaşılır kılabilmeye katkı sağlar. Bununla birlikte tahrif ifadesinin, türev durumuna, lügavi ve istilâhi tanımına vb. hususlara da kısaca değinmekte yarar vardır.

1.1.Sözlük Anlamı

Sözlükte *tahrîf*, dönmek, yönelmek, meyletmek, sapmak gibi anlamları taşıyan “h-r-f” kökünden müştak olan bir ifadedir. O, bir şeyin yerine bir başkasını getirmek, bir lafzın anlamını diğerleri arasından mümkün olan başka manalardan birine hamletmek, sözün veya kelimenin mânasını benzeri veya farklı olan başka anlamlar ile değiştirmek (İbn-i Manzûr, 1999: “h-r-f” md.) gibi anlamlar taşır. Bu bağlamda *tahrîf* “تحريف” önemli bir kavram ve mastardır. Bundan müştak olan tahrif edilmiş, aslından saptırılmış, bozulmuş (el-İsfehânî, t.y.:113,114) vb. anlamlara gelen *muharref* “محرّف” de bu şekilde kullanılmakta olup istilâhi bir kavramdır.

1.2.Terim Anlamı

Tahrif kavramı, İslâm literatüründe Yahudi ve Hristiyanların kutsal metinlerini kasıtlı olarak değiştirmeleri veya yanlış yorumlamaları hususunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte o, hakkında çok farklı görüşlerin ileri sürüldüğü bir mâhiyet arz etmektedir.

Kısaca şöyle diyebiliriz: *Tahrîf*, bozmak, değiştirmek, çarpıtmak, bir şeyden meyletmek, dönmek, yorum açısından iki yöne de gidebilecek bir sözü/kelimeyi bir tarafa çekmek veya bir şeyi doğruluktan (hak olanından) saptırmaktır (Muhammed Fuâd, 1939: “h-r-f” mad.; İsfehânî, t.y.: 114). Bakıldığında bu kavramın anlamları ile kökündeki sözlük anlamları arasında yakın bir ilişki ve bunların tamamının hemen hemen örtüşebilir nitelikte oldukları anlaşılmaktadır.

2.Hadis İلمي Bağlamında Tahrîf/Muharref Kavramı

Hadis ilmi açısından tahrif ve onunla aynı kökten türeyen *muharref* “محرّف” kelimeleri terim olarak konumuz açısından önemli birer kavramdır. Muharref, “senet veya metinde hareke, harf yahut yazı değişikliği yapılarak nakledilen hadis” için kullanılan bir terim olmuştur. Hadis üzerinde bu şekilde bir değişiklik yapılmasına tahrif, her hangi bir kelimenin sahip olduğu şeklinin başka bir şekle dönüştürülmesine de tashif nitelemesi yapılmaktadır. Bunlardan her ikisi de geçmişte aynı anlamda kullanılmaktaydı. Bu bağlamda her iki tarifin bir şekilde hem tebdili hem de taşıyıcı içerdiklerini söylemek mümkündür. Bu nedenle titiz ve sıkı bir disiplin olan hadis ilmi açısından da bu kavrama kısaca değinmek, konunun vuzuha kavuşmasına katkı sağlayabilecek bir keyfiyet arz etmektedir.

Muharrefin anlamı ilk dönemlerden beri *musahhaf* kelimesi ile hemen hemen aynı olsa da muharrefin kullanılması pek yaygın değildi. Öyle ki, İbnü’s-Salâh eş-Şehrezûrî, Nevevî ve Suyûtî gibi hadis âlimleri *muharref* meselesini *musahhaf* adlı başlık altında vermişlerdir. Buna karşılık sözü edilen terimlerden her bir terimi ayrı ayrı olarak ele alan ilk âlim İbn Hacer el-Askalânî olmuştur. Ona göre, senesinde veya metninde şekil değişikliği yapılan hadisler muharreftir. Ama nokta değişikliğine maruz kalmış olan hadisler ise musahhaftır (İbn Hacer, 1413/1992: 94). Bu şekilde muharref kavramının musahhaftan daha geniş anlamı olduğu anla-

şılmaktadır (Tâhir el-Cezâirî, t.y.: 365). Her hâlükârda hadislerdeki tahrifin genellikle onların yanlış okunmaları veya yanlış duyulmaları ile alâkalı olduğunu söylemek mümkündür.

İlk dönemlerde yazıda noktalama işaretleri henüz yerleşmiş ve gelişmiş değil idi. Kaldı ki râvi hadisi muhaddisten duymuş olabileceği gibi onu ilk olarak bir kitaptan yazmış veya ilim meclislerinden birinde ders veren bir hocadan dinleme yoluyla yanlış almış da olabiliyordu. Bu şekilde onun nakledilmesi esnasında onda oldukça fazla tahrif yapmanın mümkün olabileceğini de düşünmek mümkündür. Bununla birlikte meşhur muhaddisler bile zaman zaman tahrif hatasına düşebiliyor ve bu durum onlarda da görülebiliyordu. Dolayısıyla bütün bunlar oluşturulan tahrif nedeniyle hadis senetlerinde ve metinlerinde olumsuzlukların oluşmasına da yol açabiliyordu.

Tahrif, daha çok şekillerde benzeşme veya okunuşlarda birbirine yakınlık olan isim veya kelimelerde meydana gelmiştir. Bu bazen senedde de olabilmıştır. Örneğin “أسيد بن حضير” isminin “سعيد بن حصين” gibi okunuşu, bazen de metinde yapılan bir tahrif şeklinde olmuştur. Örneğin “احتج في المسجد”, “(Hz. Peygamber) mescidde bir oda çevirdi” (Buhârî, (t.y.): Edeb 75; Müslim, *Salâtü'l-müsâfirîn* 213 vd.) biçiminde olan bir cümleyi herhangi bir hocadan duymaksızın râvi İbn Lehîa kitapta gördüğü halde “احتج في المسجد”, “(Hz. Peygamber) mescidde kan aldirdi veya verdi” şekli ile hatalı bir biçime dönüştürmüş, hatalı okumuş ve yanlış nakletmiştir.¹ Bunların benzeri pek çok tahrif örnekleri vardır. Kaldı ki rivâyetin ağırlıklı olduğu dönemlerde hem Arap yazısı yeterli seviyede gelişmemişti hem de yazıda değişkenliklerin olması söz konusu idi. Bu durumlar tahrif ihtimalinin artmasında birer faktör olmuştur.

Hadis senedinde tahrif yapıyordu. Ama bu pek önemli görülmebiliyordu. Ancak metinde yapılan bir tahrif, manada değişiklik oluşmasında etkili olan bir sebep olabiliyordu. Bu nedenle hadis naklinde sık sık tahrifin meydana gelmesi fâilinin rivâyette ehil bir râvi olmadığına işaret eden alâmetlerden biri olarak mütalaa ediliyordu. Bu şekilde rivâyet edilen bir hadis aslı sahih olsa bile muharref hadis olması nedeniyle hüküm yönünden merdût olarak görülüyordu (Efendioğlu, 2006:4). Bu gibi nedenlerden dolayı ilk dönemlerden itibaren muharref rivâyetler ve bunların tashih edilmesi üzerinde durulması gerekli ve önemli meselelerden olmuştur.²

¹ Bunlara benzer “عاصم الأحول” adının “واصل الأحبب” olarak okunması, “رمى أبى يوم الأحزاب”, “Übey b. Kâ'b Hendek Gazvesi'nde yaralandı” cümlesinde yer alan “أبى” kelimesinin râvi Gunder tarafından “أبى” şeklinde okunmasıyla cümlenin “رمى أبى يوم الأحزاب”, “Babam hendek Gazvesi'nde yaralandı” şekline dönüşmesi gibi farklı tahrif örneklerini görmek mümkündür. Bunlarla birlikte başka örnekler için bkz. İbrâhim b. Musa b. Eyyûb, *Burhânu'd-Dîn Ebû İshâk'l-Ebnâsî eş-Şâfiî*(1998/1418), *eş-Şezâ'l-Feyyâh min Ulûmi İbn's-Salâh* (thk. *Salâh Fethî Halel*), (nşr. *Mektebu'r-Rüşd*), *ys.*, II, 468; İbn Maîni, Yahya b. Meîn b. Avn es-Serahsî el-Bağdâdî(1979). *Kitâbu't-Tarih* (nşr. Ahmed Muhamed Nur Seyf), Mekke, IV, 399, no: 1973; el-Bağdâdî, el-Hatîb Ebû bekr Ahmed b. Ali b. Sâbit(1986). *el-Kifâye fi İlmi'r-Rivâye*, (nşr. Ahmed Ömer Haşim), Beyrut, s. 195,196 vd.

² Buna binaen çeşitli telif eserler meydana getirilmiştir. Bunlar, muharref hadislerin musahhaf hadisler ile beraber/bir arada oldukları şekillerde yazılmışlardır. Bu konuda daha geniş bilgi, örnek ve eser adları için bkz. Hamza el-İsfehânî'ye ait *et-Tenbih 'alâ Hudûsi't-Tashîfi* (nşr. Muhammed Hasan Âl-i Yâsîn, Bağdat 1387/1968; nşr. Muhammed Es'ad Tales, Dimaşk 1388/1968), Hasan b. Abdullah el-Askerî'nin *Kitâbü't-Tashîf ve't-Tahrîfi*, Dârekutnî'nin *Tashîfü'l-Muhaddisîn'i*, Osman b. İsâ el-Belatî'nin *et-Tashîf ve't-Tahrîfi*, Safedî'nin *Tashîhu't-Tashîf ve Tahrîru't-Tahrîfi* (nşr. Seyyid eş-Şerkâvî, Kahire 1407/1987), Suyûtî'nin *et-Tasrîf (et-Tatrîf) fi't-Tashîf* adlı eseri (Berlin 1664) gibi değerli çalışmalar yapılmıştır.

Burada verilen bilgiler, kutsal metinlerde yapılan tahrif konusuyla ilişkilendirilebilecek ve biraz da farklı mütalaa edilebilecek bilgilerdir. Bununla birlikte tashîf meselesine de çok az da olsa değinmekte yarar olmuştur. Bunlar esas konu için bir ön hazırlık mâhiyetinde değerlendirilebilir. Rivâyetleri âdetâ süzgeçten geçiren ve sıkı bir disiplin olan hadis ilmi açısından konuya kısaca bakmak ve konu bağlamında değerlendirmede bulunmak konuyu anlamada örnek kabilinde oldukça isabetli ve katkı sağlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Kaldı ki, örneğin Yahudilerin (veya Ehl-i kitab'ın) Hz. Peygamber hakkında Tevrât'ta yer alan işaretleri çarpıtmaları, dindeki hükümlere yanlış teviller yapmaları, recm âyetini ve Hz. Muhammed'e işaret eden alâmetleri saklamaları (ed-Dihlevî, 1980: 12-18) veya bunları farklı yorumlamaları gibi hususlar ile bu tahrif arasında benzerlikler kurulabilir veya bazı noktalarda örtüşebilecekleri bir mâhiyet arz edebilir.

Kur'ân'da bu konuyla ilgili bilgi ve haberler, ortaya koydukları mâhiyet itibarıyla genel olarak *tahrîf*, *tashîh* ve *tasdik* olmak üzere üç grup halinde ifade edilebilir. Burada bunlardan her ne kadar ağırlıklı olarak tahrîf üzerinde dursak da meseleye kısaca tashif açısından göz atmak yukarıdaki izahları ve düşünceleri zenginleştirir, kutsal kitaplarda yapılan tahrifleri anlamaya yönelik ayrıntı ve ipuçları yakalamaya, bu konuda insan ufkunu genişletmeye katkı sunacak nitelikte faydalı bilgiler ve fikirler olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda anlatılanları hadislerde olması mümkün olan şekil ve mana ile ilgili tahrif bağlamında kutsal kitapların tahrifi ile irtibatlı olarak düşünmek ve değerlendirmek de mümkündür. Nitekim burada sözünü ettiğimiz muharref ile yazının şekli ile oynama, manayı bozma veya metin tahrifi ile benzerlik taşıyan ilişkisini kurmak mümkündür. Bu düşünceler ile yukarıdaki örneklerle hadis ilmi bağlamında kısaca isnat ve metin konusunu böylece tahrif açısından irdeleme gayreti içinde olduk.

3.Tahrîf Konusunun Kur'ân Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu konuyla ilgili tespitlerimizi öncelikle onun odağı ve miyarı olan Kur'ân üzerinde yaptık. Zira onda Ehl-i kitab'ın kutsal metinlerin veya ilâhi kelâmın bozulmasından veya çarpıtılmasından söz edilmektedir. Burada öne çıkan tahrif kelimesinin tahlili ve anlamı üzerinde bir miktar durmanın ardından ona hadis ilmi bağlamında kısaca değindikten sonra ilgili bazı âyetler ışığında irdelemeler yapabiliriz.

3.1.Konuyla İlgili Bazı Âyetler ve Yorumlar

Kur'ân'da tahrif konusunun anlatıldığı ve eleştirilerin yer aldığı oldukça fazla miktarda âyet (örneğin *Bakara* 2/59, 75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13,41; *A'râf* 7/162 vd.) vardır. Bu ifade "h-r-f" maddesinden fiil ve aynı kökten gelen çoğul olarak Kur'ân'da altı yerde geçer³ ama bu ifadenin kendisi onda yer almaz. Konuyla ilgili âyetlerde işaret edilen örneğin Yahudiler tarafından bileerek ve kasıtlı olarak kitaplarında yaptıkları tahrif/yanlış yorum (*Bakara* 2/75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13, 41) gibi tahrifler dile getirilir.

Biraz önce zikredilen âyetlerin mefhumları bağlamında tahrif, kelimelerde anlam ve

³ Bunlardan dört tanesi çoğul ve fiil olarak (*Bakara* 2/75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13,41), iki âyette, ...munharifen... "مُنْحَرِفًا..." (*Enfâl* 8/16) ve *harfin* "حَرْفٍ..." (*Hac* 22/11) şeklinde isim olarak yer alır.

bağlam açısından yapılan çarpıtmayı ve kutsal kelâmda oluşturulan vb. tahrif gibi hususları ifade eder. Lügat âlimleri âyetlerde (*Bakara* 2/75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13, 41) geçen ifadeleri “sözün farklı tarzda yorumlanması ama bununla oluşturulacak bozulmanın lafızda (metinde) değil manada yapılması” şeklinde anlamışlardır. (İbn-i Manzûr, 1999: “h-r-f” md.; *Müfredât*, t.y.,14). Nitekim bu anlayış tahrifin kök maddesindeki meyletme, yönelme, sapma (ve anlamı değiştirme) gibi anlamlarla da uygun düşmektedir. (İbn-i Manzûr, 1999: “h-r-f” md. ve *Müfredât*, t.y., 114).

Sözlük anlamı bağlamında bir kısım müfessir, Kur'an'da bahsi geçen tahrifin, yorum şeklinde bir tahrif olduğu kanaatini benimsemiştir. Bu anlama şeklinin, lügat âlimlerinin olaya bakışı ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında bir kısım müfessirin de görüşüne göre o, Yahudilerin *recm* kavramı ile *had* kavramını değiştirilmesidir. Başka bir kısmına göre ise, Tevrât ve İncil'den Hz. Peygamber'i müjdeleyen ifâdelerin atılması şeklinde metinde tahrif yapılmasıdır. Bu görüşün ağırlıklı olduğu ve öne çıktığı anlaşılmaktadır. Taberî'ye göre tahrif ise, anlamın ve hükmün değiştirilmesi (Taberî, 1968): I, 367-369.) olarak anlaşılmaktadır.

Reşîd Rızâ'nın da biraz önce bahsi geçen anlayışı benimsediğini söylemek mümkündür. Zira onun görüşünün de bir bakıma yorum bağlamında bir saptırma ve çarpıtma olduğunu söyleme imkânı vardır. Nitekim o, söz konusu âyetlerde yer alan *mevâdi* “مواضع” kelimesinin anlamını *meânî* “معانى : Anlamlar” şeklinde manalandırmıştır. Bu durumda *Nisâ* 4/46 ve *Mâide* 5/13 âyetlerindeki geçen ifadeler, “Onlar lafızları gerçek anlamlarından uzaklaştırıyorlar” şeklinde anlamak mümkündür. O zaman bu, Yahudiler tarafından Hz. Muhammed'in nübüvvetini inkâr etmeye yönelik yaptıkları yorumlarında da ifade ediliyor demek olur. Reşîd Rızâ, *Mâide* 5/13'de söz konusu edilen tahrifi “takdim, tehir, ekleme ve çıkarma yapma veya yanlış anlam verme” olarak açıklar. Bu durumda Tevrât'ta ve İnciller'de yapılan metin ve mana tahrifini ifade etmek demek olur (Reşîd Rıza, 1990: VI, 231,234 vd.).

İlk dönem kaynaklarının beyanlarına dikkatle bakılınca, Kur'an'da yer alan tahrife, *anlamı çarpıtmak, söze yanlış anlam verme ve kelimeleri bağlamlarından uzaklaştırmak* gibi anlamlar yüklenmiş olduğu görülür. Bu, Kur'an konuyla ilgili âyetlerinde veya onunla ilgili başka ifadelerde ...*yüharrifûne*... “...يحرّفون...” şeklinde ve şimdiki zamanda geçen fiil ile “...*tahrif ediyorlar*...”⁴ anlamında ve bağlamında ifade ediliyor demektir. Bu minval üzere düşünülünce kimilerine göre o, yanlış anlamlara zemin hazırlayabilir. Nitekim biraz önce geçen o ifadeye hal (muzâri) üzerinden mana verilmesi veya öyle çeviri yapılması tahrifin yapıldığı zamanın Hz. Peygamber dönemine münhasır ve o dönemle zamanlı olan bir olay olduğu algısına veya sonucuna götürür. Oysa tahrifin o dönemden asırlar öncesine kadar uzandığına dair muhâlif iddialar ve görüşler de vardır. (Cüveynî, 1398/1978: 29, 31, 39; Tarakçı, 2010: XXXIX, 423, 424 vd.).

Her ne kadar müfessirlerden pek çoğunun anlayışı biraz önce sözünü ettiğimiz görüş üzere olsa da bizce Alûsî'nin görüşü daha makul gözükmektedir. Ona göre Allah kutsal kitaplarda yapılan bu olayı “...يحرّفون...” (*Mâide* 5/13; *Nisâ* 4/46 vd.) ifadesi ile vermiştir. Ancak bu şekilde verilmesi ile tahrif olayının hem göz önünde canlandırılması mümkün kılınmakta hem

⁴ “...يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ...” “...Kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar veya saptırıp çarpıtıyorlar...” Bkz. *Mâide* 5/13; *Nisâ* 4/46 vd.

de tahrifin devamlı olabileceği (Alûsî, 1987: VI, 89) anlamı çıkartılabilmektedir. Nitekim hadislerde beyan edildiği üzere o dönemdeki Yahudiler Tevrât'ı İbrânice'sinden okumuş ama Arapça olarak tefsir etmişlerdir (Buhârî, (1402): İ'tisâm, 25). Kaldı ki, söz konusu tahrifin asırlar öncesi beri var olmadığına dair her hangi bir kanıtın bulunması mümkün gözükmemektedir ki bu da Alûsî'nin görüşünü destekler mâhiyettir.

Her hâlükârda tahrif kelimesi bir terim boyutu kazanmıştır. Ancak âyette yer alan ve kök itibariyle onunla ilişkili olan "...yüharrifûne..." ifadesi yukarıda beyan edildiği üzere anlaşılırsa okuyucunun zihninde o dönemle mukayyet metin boyutunda bir bozulma olduğu ve sanki bunun başka dönemlerde olmadığı şeklinde bir düşüncenin çağrıştırılmasına yol açabilir. Bu nedenle âyetlerde geçen örneğin *mevâdı* kelimesinin *yerler* olarak değil de Reşîd Rızâ'nın öne sürdüğü görüş üzere "kelimelerin vazedildikleri şey, kelimelerin asıl anlamı, bağlamı" olarak anlaşılması halinde bunun daha uygun olacağı gözükmektedir. Zira bu takdirde söz konusu âyetlerde Yahudilerin Tevrât'taki cümlelerin anlamlarını kasıtlı olarak çarpıttıkları şeklinde bir anlama vâkıya oldukça uygun düşer şeklinde anlayışı ortaya çıkar. Nitekim Fahreddin er-Râzî'ye göre, kelime oyunları veya yalan/yanlış yorumlar ile kelimelerin manaları başka taraflara çekilmiştir (Râzî, 1411/1990: III, 134,135; VIII, 114; XI,187).

Buraya kadar bazı âyetler bağlamında yapılan bu kısa yorumların ardından nihayet diyebiliriz ki, bunlara göre keyfiyeti, niteliği ve miktarı nasıl ve ne şekilde anlaşılırsa anlaşılın Kur'ân dışındaki kutsal kitaplarda bir şekilde tahrifât yapılmıştır ve bu gerçektir. Ama konunun keyfiyeti ve oluş şekli tartışmalıdır. Her hâlükârda Kur'ân'da bu haber özellikle verilmiş, eleştirilmiş, müslümanlar uyarılmış ve bu insanoğlunun dikkatlerine sunulmuştur.

3.2.Konuyla İlişkilendirilebilecek Bazı Kur'ânî Kavramlar

Tahrif Kur'ân'da farklı boyutlarıyla yer alır. Zira onda kutsal kitaplarla ilgili tebdil ve taşıyır değişik açılardan ve farklı şekillerde dile getirilmektedir. Ancak bunlar onun nitelikleri ve mâhiyeti ile örtüşen bir vaziyet arz eder. Dolayısıyla bunların ortaya konması tahrifi daha da belirginleştirmede yararlı olacaktır. O zaman Kur'ân'da yer alan diğer konularla var olan benzerliği veya farklılığı da ortaya çıkacaktır. Bu nedenle onunla ilişkilendirilebilecek bazı kavramları irdelemesini de faydalı bulduk. Kaldı ki müfessirler bir meseleyi Kur'ân'da ortaya koyarken başvurdukları yollar vardır. Bunlar arasından lafızları irdelemek ve anlamlarını belirlemek elbette öncelikli olanlarındandır.

Tahrif konusuna farklı boyutlardan bakabilmek için Kur'ân'da yer alan, onunla ilişkilendirilebilen ve onunla aynı semantik çerçeveyi paylaşan bazı kavramları kısaca irdelemek ve değerlendirmek de yerinde olacaktır. Bu onun Kur'ân'daki anlam alanı bağlamını da belirlenmesine katkıda bulunabilir. Bu anlamda tahrif konusunda öne çıkan bazı kavramlar şöyledir:

Tebdîl "تبدیل": Değiştirmek, bir şeyi başka bir şey ile değiştirmek⁵ gibi anlamları taşır. O bu bağlamda *tahrif*le irtibatlandırılmış olup bir şeyi yerinden alıp başka bir yere koymak (*Müfredât*, t.y.: s.39), değiştirmek, tahrif etmek (İbn Manzûr, "b-d-l" md.) gibi anlamlara gelmektedir.

Tebdîl kelimesi anlamı ve mefhumuyla İsrâiloğulları'ndan bir grup âlimin kendilerine

⁵ Örneğin Yahudilerin *hitta* "حطة" kelimesini, bilinçli olarak *hintâ* "حنطة" kelimesiyle değiştirmeleri.

yönelik buyrukları bildirilen sözleri, başka sözler ile değiştirmek suretiyle kendi anlattıklarını ifade etmelerini ortaya koyar. Bu kavramla aynı kökten gelen fiillerden iki tanesi âyetlerde ve ayrı ayrı yerlerde geçer (*Bakara* 2/59; *A'râf* 7/162). Bu manada yine İsrâiloğulları'nın örneğin bir kente girişleri esnasında Allah tarafından kendilerine emredilen *hitta* "حِطَّة" kelimesini bir tarafa bırakarak onun yerine başka söz kullanmış olmaları bu anlama gelir. Bu nedenle söz konusu olan tahrif ve onunla âyetlerden anlaşılan her zaman bir kitaptaki tahrif biçimi anlatılması şeklinde olmayabilir. Nitekim onun Yahudilerin Allah'ın emrine karşı gelmeleriyle alâkalı olduğu anlaşılmaktadır. Ama her hâlükârda burada bir değiştirme ve tahrif anlamı vardır.

Leyy "لَيَّ": Dili eğip bükme veya onu ağızın iç boşluğunda döndürmektir (*Al-i İmrân* 3/78; *Nisâ* 4/46 vd.). Onun da bu şekilde olup kaynaklarda tahrifle (*Âl-i İmrân* 3/78; *Nisâ* 4/46) irtibatlı olarak değerlendirilmekte ve anlamlandırılmakta olduğu görülür. Zira onun geçtiği âyetlerde Yahudilerin tahrif yapan bir yapıda oldukları beyan olunduğu görülmektedir. Ancak bu bağlamda onun kutsal kitaplarda yapılan metin tahrifiyle alâkalı olduğunu söylemek pek mümkün gözükmemektedir. Ama Yahudilerin örneğin Hz. Muhammed'le konuşurken "*işittik ve karşı geldik*" şeklinde ifadeleri bu manada değerlendirilebilir. Kaldı ki Tevrât'ta Hz. Peygamber hakkında yer alan işaretlerin çarpıtılma veya dine dair hükümleri yanlış yorumlama ve ifade etme şeklinde yapılan bir anlatım için *leyy* ifadesi de kullanılmıştır. (Zemahşerî, 1995: I, 329; Râzî, 1990: X, 118,119; Reşit Rıza, 1990: III, 344,345). Bu şekilde onunla yorum tahrifi yapıldığını söylemek mümkündür.

Kitmân "كَيْمَان": Gizlemek, sözü veya sırrı saklamak veya hakkı gizlemek ve *nisyân* "نَسِيَان": Unutmakla Ehl-i kitab'ın suçlandığı âyetlerde (Mumammed Fuad, 1939: "k-t-m" ve "n-s-y" mad.) eylemler doğrudan tahrif olarak alınmamaktadır. Ancak diğer kavramlar gibi bundan da tahrif bağlamında yorumlanmakla bu konunun açıklanmasına yönelik yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Zira bu konuda onlardan ipuçları da elde edilebilmektedir. Nitekim âyetten (*Bakara* 2/159) Yahudilerin gerçekleri gizlemek anlamında yorum tahrifi yaptıkları anlaşılmaktadır. Bundan maksat, dinleyenin duyduğunu farklı anlamasına yönelik veya bu duruma sevk etmektir ki bunun için de *kitmân* (Cevherî, 1956: V, 2018) ifadesi kullanılmaktadır.

Tağyîr "تَغْيِير": Değiştirmektir⁶. Bu ve yukarıda zikrettiğimiz kavramlar, Kur'ân uslubuna uygun olan kullanımları ile Kur'ân'da yer almaktadır. Bu kavramlar vb. tahrif konusuyla alâkalı bir şeyi başkası ile (İbn Manzûr, 1999: "h-r-f" md.) veya lafzın anlamını benzerleri ile değiştirmek olarak değerlendirilebilmektedir. Zira bunlar, Kur'ân'da yer alan farklı kavramlar olarak tahrifin değişik yönleri ve ilişkileri açısından onunla irtibatlandırılabilir ve bu gibi başkaları da bu anlamda değerlendirilebilir.

Bütün bunlar bağlamında şunu da belirtmek gerekir ki, müfessirler arasında genellikle hâkim olan kanaate göre, Kur'ân'da sunulan *hakkı bâtil ile karıştırma* sözü ile delillerin yanlış yorumlanarak zihinlerin bulandırılması, hakkın gizlenmek suretiyle insanların delillere ulaşmalarında onlara engel oluşturulması demek olduğu anlaşılmaktadır (Taberî, 1968: I, 255-256; Râzî,

⁶ Bu kelimenin değişme, değiştirme manalarındaki kullanımları için bkz. *Muhammed* 47/15; Ra'd 13 /11 vd. Bununla birlikte yukarıda konu bağlamında zikredilen farklı kavramsal kelime şekilleri ve anlamları hakkında da daha geniş bilgi için bkz. *Mu'cemu'l-Mufehres li Elfâzi'l Kur'âni'l-Kerîm*, 1409: "b-d-l", "l-v-y", "k-t-m", "n-s-y" ve "ğ-y-r" md.

1414-1990: III, 43; Yazır, 1971: I, 335 vd.). Ama bunun söz konusu âyetlerde Tevrât'ın tahrif olması değil, onda yazılı olan bilgileri insanlardan saklamak/gizlemek olarak anlamlandırılması gerektiği anlaşılmaktadır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 422).

Ehl-i kitab'ın elleri ile yazdıkları ve kendisine Tevrât'ın içeriğine muhâlif yorumlar ilâve ettikleri bir kitabı "*Bu Allah'tandır*" veya bu "*O'nun âyetleridir*" diyerek bedel/para karşılığında sattıkları anlamı çıkartmak mümkündür (Bakara 2/79; Yazır, 1971: I, 393, 394 vd.). Taberî bu âyetlere göre Yahudilerin Tevât'a zıt yorumları içine koyduklarını bir kitap yazdıklarını ve onu Tevrât'ın yerine kabul ettiklerini ve de Tevrât'ı bilmeyen Araplara para karşılığında sattıklarını vb. hususları ifade etmektedir. Nitekim bir hadiste Yahudilerin hoşlandıklarını Tevrât'a ilâve ettikleri, hoşlanmadıklarını ise ondan çıkarttıkları ve de Muhammed ismini de bu şekilde ondan sildiklerini görmekteyiz (Taberî, 1968: I, 378, 379). Bununla birlikte Kur'ân'ın o kitaplarda yazılı olarak bulunduğunu ifade ettiği cümlelerin veya Hz. Peygamber'in getirdiklerinden bahseden cümlelerin vb. silindiğini de bunlara ilave etmek mümkündür.

Elmalılı, Yahudilerin Tevrât'ın aslını korumamakla birlikte kendi yazdıkları tercümele-ri, "*Bu Allah'ın kitabıdır*" (Bakara 2/79) diyerek Tevrât'ın yerine koyduklarını, Allah'ın irâdesinin ve emirlerinin yerine bunları kabul ettiklerini, kendi görüşlerine, arzularına tâbi olarak hak olan inançlarını da bozduklarını ifade eder (Yazır, 1971: I, 336). Bununla birlikte Yahudilerin yazmış oldukları kitabın ismi âyette (Bakara 2/79; Yazır, I, 336) beyan edilmemiştir. Ancak Tevrât'ın hükümlerini askıya alan Talmud, kendi elleriyle yazdıkları ve Tevrât'a muhâlif ve alternatif durumda olan bir kitap veya onun yanlış yorumlarını barındıran bir tefsir kitabı vb. olabilir.

Biraz önce bahis konusu olanlarla birlikte Kur'ân'da "*Allah'ın âyetlerini az bir ücretle satmak*" şeklinde sıklıkla ifade edilir (Bakara 2/41, 79; Yazır, 1971: I, 335, 336, 393, 394 vd.) olması da onda söz konusu olmaktadır. İşte bu, kimilerine göre hahamların, hem liderliklerini sürdürmek hem de rüşvet alarak insanları memnun etmek gibi maksatlarına yönelik Allah'ın kitabını tahrif etmeleri ve hükümlerini değiştirmeleri hususunu ifade etmektedir. Yukarıda görüldüğü üzere bu kavramların mefhum ve işlevleri açısından kısaca açıklığa kavuşturulmaları ve izah edilmeleri hem ilgili âyetlerin kutsal kitaplar hakkında tahrifle ilgili ortaya koyduklarını anlamaya hem de tahrif olayını daha anlaşılır hale getirmeye ışık tutacak mâhiyettedir.

Nihayet denilebilir ki âyette (Saf 61/6) Hz. İsâ kendisinden sonra gelecek olan Ahmed isminde bir peygamberi beyan etmiş ve müjdelemiştir. Nitekim âyette (A'raf 7/157) beyan edildiği üzere son peygamberin vasıfları Tevrât ve İncil'de yazılı olarak bulunmaktaydı. Ama diğer konularda olduğu gibi Ehl-i kitab bu hususta da hakkı gizlemek, unutmak/unutturmak, hakkı bâtil ile karıştırmak, yazdıklarını para ile satmak gibi meselelerden dolayı eleştirilmiş ve suçlanmıştır. Bununla sadakatsizlikleri de ayyuka çıkmıştır. Kaldı ki kimilerine göre Ehl-i kitab'ın "*Allah'ın âyetlerinin satılması*" ifadesi ile kutsal kitaplarına karşı gösterdikleri sadakatsizlik ifade edilmiştir. Bununla birlikte kutsal kitaplarda Hz. Muhammed'i haber veren ve müjdeleyen ve beyan eden âyetler tahrifle irtibatlandırılmıştır.

4.İslâm Literatürü Açısından Bazı Mülâhazalar ve Yorumlar

Kur'ân'da Yahudilerin ve Hristiyanların kutsal kitaplarına karşı nasıl davrandıkları, onları nasıl bozdukları hususunda çeşitli eleştiriler İslâmî kaynaklarda yer almaktadır. Bunlar arasında yer alan tefsir kaynaklarında ise özellikle tahrif konusunda birbirinden farklı bilgiler

bulunmaktadır. Onlarda tahrifin sosyolojik, tarihi ve keyfiyeti bağlamında bilgi ve belgeler bulmak mümkündür. Bu gibi tartışmalar özellikle konu hakkındaki davranışların Kur'ân tarafından ortaya konulması ile başlamıştır. İşte o dönemlerden itibaren müslüman âlimler birbirinden farklı pek çok şey söylemişlerdir. İslâm literatüründe bu konudaki kanaatleri, tartışmaları, eleştirileri yer almaktadır. Şimdi bu hususlara kısaca değinmek istiyoruz.

4.1. Kur'ân Bağlamında Tahrife Dair Bazı Görüşler ve Yorumlar

Müslümanlar her ne kadar Kur'ân'da ilgili âyetleri okumuş olsalar da Tevrât'ta ve İncil'deki tahrif ve muharref konusunda o zamana kadar ciddi bir kanaate sahip değillerdi. Ama zamanla yapılan araştırmalar neticesinde ve özellikle ihtidâ eden (muhtedî) bir kısım Hristiyan bilginin de katkılarıyla kutsal kitaplarda Hz. Peygamber ve bazı hükümlerle ilgili ifadelerin olduğuna dair bir kanaat da hâsıl olmuştur (Aydın, 1992: V, 549-550; 1995: XII, 165,166).

Tahrifle ilgili âyetlerin yorumlanmasında, Yahudilerin Tevrât metnini tahrif ettikleri savı umumiyetle Hz. Peygamber hakkındaki ifadelerin (örneğin Ahmet isminin) ve *recm*'in vb. Tevrât'ta yer almadığı gibi görüşlere dayanmaktaydı. Ancak buna müfessirlerin, Tevrât'ta "*had*" kelimesi değil de onda "*recm*" kelimesi olmadığı iddiası gibi görüşleri de katılmıştır. Ancak kimilerine göre hadislerde zikredildiği üzere Tevrât'ta "*recm*" hükmü vardı ve Yahudiler o hükmün yer aldığı ifadeleri okumaları esnasında o kelimenin üzerini örtmüşlerdir (Buhârî, (1402): Tefsir, 64). Bu, recim ile ilgili âyetin Tevrât metninde yer almadığı görüşüne isnat etmekle alâkalıdır (Tarakçı, 2010: XXXIX, s. 423). Bu durumda Yahudilerin kutsal metinlerde tahrif yaptıklarını iddia eden kimi müfessirlerin ileri sürdükleri bu iki argümanın da geçerliliği kal-mamış oluyor.

Bunlarla birlikte âyetlerde yer alan tahrif ve ilgili diğer ifadelerde zaman olarak muzârî sığası kullanılmıştır. Buna binaen bu olayın Hz. Muhammed döneminde yapıldığı görüşü tartışmalı bir durum arz etmektedir. Ama doğal olarak müfessirlerin bu konuda ileri sürdükleri farklı görüşler de olmuştur. Kaldı ki bazılarının iddia ettiği gibi bu görüş doğru olmuş olsaydı tahrifin metinde değil yorumda olması gerekirdi. Oysa o dönemde Yahudiler Tevrât'ı Arapça olarak tefsir ediyorlardı. (Buhârî, (1402): İ'tisâm, 25).

Hız. Peygamber döneminde Tevrât'ın kitap olarak Arapça tercümesi bulunmadığına göre Yahudiler tarafından onun metninin tahrif edildiğini ileri sürmek suretiyle İbrânicede değişiklik yaptıklarına dair iddianın yolu açılmış olmaktadır. Oysa o, mevcut hâline takriben Hz. Peygamber'den beş yüz yıl öncesinde getirilmiş idi. Bu durumda Hz. Muhammed döneminde yaşayan Yahudilerin kutsal kitaplarının Arapçalarında veya İbrânicelerinde herhangi bir değişiklik yaptıklarını söyleyebilmek çok zor gözükmektedir (Tarakçı, 2010: XXXIX, s. 423). Müslüman âlimler bu konuda değişik görüşlere sahiptir. Bu gibi tartışmalara ışık tutması bakımından müslüman âlimlerin birbirinden farklı veya birileri diğerleri ile kümelenebilecek durumda olan değişik fikirlerine göz atmakta yarar vardır.

4.1.1. Müslüman Âlimlerin Bazı Tespitleri ve Görüşleri

Bu konuda İslâm âlimlerinin görüş ve kanaatleri bağlamında sonuçlar çıkartmak faydalı olacaktır.

1-Makdisi'ye göre ilk tahrif Hz. Musa döneminde olmuştur. Nitekim Sinâ dağından

dönüşlerinde onunla birlikte olan yaşlı yetmiş İsrâilli, kendilerine değiştirilmeleri konusunda tavsiyede bulunulanları değiştirmişlerdir. Hatta daha sonra da Üzeyr'in (Ezrâ) öğrencilerinden olan bir kişi Tevrât'ta eklemeler yapmıştır. Bu nedenle mevcut Tevrât metni tahrif edilmiştir (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424).

2- Tahrif konusunu ele alan ve genişçe izah eden ilk âlim İbn Hazm'dır. Ona göre bu iki kutsal kitabın metinlerinin ekseriyetinde tahrif vardır. Onlara hem güvenilemez hem de onlar aslı şekillerine dönüştürülmez. Ama bununla birlikte Yahudi ve Hristiyanların aleyhine delil olmak üzere Kitab-ı Mukaddes'ten bir kısım cümle tahrife karşı muhâfaza edilmiştir (İbn Hazm, t.y.: I, 116,155, 211, 212). Bu görüşün aynısına Şehâbeddin el Karâfî'nin sahip olduğu görülmektedir (Karâfî, 1406/1986: 20-27, 78-88).

3-Tevrât ve İncil'lerde metin tahrifi yapılmıştır. Bu görüşe göre Hz. Muhammed ve onun getirdiği kurallar için Tevrât'ta işaret niteliğinde deliller vardı. Ancak Şehristânî gibi bu görüşü savunanlar nazarında onlar Yahudilerin tahrif, tebdil ve tağyîr ettikleri kısımların dışındadır. Oysa Yahudiler bu delilleri hem yanlış anlamış hem de yanlış yorumlamıştır. Bu metinlerle birlikte yorumda da tahrif yapılmıştır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424).

4-İmamü'l-Haremeyn el-Cüveynî, kutsal kitapların (Tevrât ve İncil) metinlerde yapılan tahrif esasen Hz. Peygamber hakkındaki tebşîratla ilgilidir. Zira Kur'ân'da kendinden önceki kutsal kitaplarda Hz. Muhammed'le ilgili olan müjdenin yer aldığı açıkça belirtildiği (*A'raf* 7/157; *Sâf* 61/6) halde hem onu müjdeleyen ifadeler onlardan çıkartılmış hem de onun ismi onlarda bulunmamaktadır. Ona göre mevcut Tevrât M. Ö. 545 yılında Ezrâ tarafından kaleme alınmıştır. İnciller Hristiyanların işi savaştıkları nedeniyle hem yazılmamış hem esas hüviyetlerini koruyamamıştır (Cüveynî, 1398/1978: 29, 31, 39).

5-Takiyyüddin İbn Teymiye gibi âlimler tarafından savunulan oldukça farklı bir görüş olarak Tevrât'ın ve İncil'in kutsal metinlerinde tahrifin yapılmış olmasıdır. Ama bu dinî kuralarda değil tarihi bilgilerde yapılmıştır. Bu görüşü, Tevrât'ta Allah'ın ahkâmı olduğunu beyan eden (*Mâide* 5/43) ve Hristiyanların ise İncil'i izlemelerini buyuran (*Mâide* 5/47) âyetleri teyit etmektedir (Tarakçı, 2010: XXXIX, 423). Hz. Peygamber'in zina eden bir Yahudi erkek ve kadının Tevrât hükmüne recmedilmesini istemesi (Buhârî, (1402): *Tefsir* 64) de buna örnek teşkil eder. O bu hususta Kur'ân ve hadislerden başka deliller de çıkartarak meseleye açıklık getirmek suretiyle Tevrât ve İncil'in çok az bir kısmının tahrife uğradığı sonucunu çıkartmıştır. Ama bu görüş üzere Tevrât'ta İncil'e göre daha az tahrif yapılmıştır (İbn Teymiye, 1414: 424,425, 442, 450, 451).

6-Kur'ân'da yer alan tahrif metin tahrifi değildir. Bu görüşe göre Mûsâ Tevrât'ın tefsiri mâhiyetinde olan bir kitap bırakmıştır. Buna Mişna adı verilmiştir. Ama o, Titus'un (Romalı General) Kudüs'ü işgali sıralarında kaybolmuştur. Ancak daha sonra Hillel ve Şammai isimli kişiler kendilerine ait sözleri de ona ilâve ederek onu (Mişna'yı) yeniden kaleme almışlardır. Yetmiş üyeden meydana gelen ve Yahudi yüksek mahkemesi olarak bilinen Sanhedrin bu kitabın tefsirini yapmak için ayrıca Talmud isminde bir kitap kaleme aldırtmıştır. Bu üyeler Talmud'u hazırlarken ona kendi düşüncelerinden de ilave etmişler ve onda mevcut olan pek çok bilgiyi ise saklamışlardır veya gizlemişlerdir. Bu kişiler Kur'ân'da yer aldığına göre yazdıkları bir kitabı, "Bu Allah'tandır" diyerek parayla satmışlar ve bu nedenle eleştirilmişlerdir (*Bakara*

2/79). Bu görüşü savunan Şehristânî gibi âlimler Yahudilerin yaptığı tahrifin tefsirde olduğu kanaatindedir (Tarakçı, 2010: XXXIX, 423).

7-Şah Veliyullah ed-Dihlevî, Yahudiler Tevrât'ta iki yönden (lafızda ve manada) tahrif yapmış, bunlardan lafzî tahrif, Tevrât'ın kendisinde olmamış ama onun çevirisinde ve misallerinde yapılmıştır (Dihlevî, 1980: 12-18). O zaman o bununla hemen hemen Makrîzî'nin görüşünü benimsemektedir. Mana yönünden yapılan tahrif ise kişisel yargılarla onun metnine yanlış manalar yüklenmesine veya yorumunda (te'vilinde) yapılan yanlışlıklarına işaret etmektedir. Örneğin Yahudiler, cehennem ateşinin bize zarar vermesinin süresi az olacak demişlerdir (*Al-i İmrân* 2/24). Bununla birlikte onlar bu tür tahrifin yanında recmi ifade eden âyeti ve Hz. Muhammed'in nübüvvetini gösteren alâmetleri insanlardan saklamışlardır (Karâfî, 1406/1986:12-18).

8-İbn Haldûn'a göre Tevrât'la ilgili yorumda tahrif yapılmıştır. Ona göre Yahudiler tarafından Tevrât'ta (veya metninde) tahrif yapıldığına dair iddiayı değerlendiren ciddi âlimler bunu kabul etmemişlerdir. Zira vahye dayanan herhangi bir dinin mensupları için âdet, onların kutsal kitaplarına bu şekilde davranmalarına engel oluşturur (İbn Haldûn, 2005: I, 17; İbn Aşûr, 1420/2000: II, 121; VI, 110, 213 vd.).

9-Bîrûnî de Tevrât nüshaları arasında varlığı söz konusu olan pek çok çelişkiye dikkatleri yönelterek elde bulunan Tevrât'a güvenmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ona göre kutsal metinleri kaleme alanların Tevrât'ta yer alan kelimelerin yüklendiği anlamlarını değiştirmiş, onlardaki gerçekliği de değiştirerek sapıtmışlardır. Kaldı ki İncil'lerde de İsa Mesîh'e ait verilen bilgilerde tutarsızlıklar ve çelişkiler bulunmaktadır. Bu nedenle onlar için de benzer durum söz konusudur. Bundan dolayı Bîrûnî, İnciller'den hiçbir tanesinin peygamber kitabı olarak kabul edilemeyeceğini savunmuştur. (Bîrûnî, 2001: 26-29).

10-Kur'an diğer kutsal kitapları tasdik eder ve kendini öyle vasıflandırır. (Âl-i İmrân 3/3; el-Mâide 5/48 Fâtır 35/31 vd.). Bunun yanında önceki kitaplarda bulunduğunu bildirdiği cümlelerden de söz eder. O zaman bunlar mevcut Tevrât ve İnciller'de de olmak durumundadır. Bu durumda o haliyle kitapların tümünün tahrif edildiği görüşü boşa çıkar. Ama o, ondan öncedeki kitaplar arasında bulunan tezatları, metinlerinin bozulmadığını, sadece yorum tahrifi yapıldığını söylemeleri şeklindeki iddialarını hükümsüz kılar.

11-Hz. Musa'ya gönderilen Tevrât'ın tahrif edilmiş olduğuna dair pek çok bilgi ve bulgu Yahudi kaynaklarında mevcuttur. Hatta Mûsa'ya gelen Tevrât kaybolmamıştır. Bu görüşü savunan Rabbânî'ye göre elde bulunan Tevrât Ezrâ tarafından tespit olunmuştur. Bununla birlikte Batı'da XVI. yüzyıldan itibaren gün ışığına çıkmış olan Kitab-ı Mukaddes hakkındaki tenkidi tedkik için yapılan araştırmalar da eldeki Tevrât'ın otantikliği (veya orijinalliği) olmadığını ve onun zamanla farklı kişilerce yazıldığını ortaya çıkartmıştır (Tarakçı,2010: XXXIX, 424).

12-Her halükârda Hristiyanlar tarafından da kabul edilmekle birlikte Hz. İsa bizzat herhangi bir kitap yazmamış veya yazdırmamıştır. Bu da Hz. İsa'dan sonra yazılan İncillerin, onun gözetimi ve kontrolü olmaksızın yazıldığı anlamına gelir. Kaldı ki, Hristiyan inancına göre İnciller'in otantığı ilham anlayışına/düşüncesine dayandırılmıştır. O zaman İncil yazarları eserlerini kutsal ruhun gözetiminde ve denetiminde yazmışlar ve kutsal ruhun etkisi altında kalarak onların gerçekliğini muhafaza etmişlerdir. Halbuki İslâm'a ve onun inancına göre vah-

yin dışında ve sadece ilhamla yazılan hiçbir kitap hiçbir şekilde her hangi bir kutsallık veya orjinallik vasfına hâiz olamaz.

Müslüman âlimlerin kutsal kitaplarda olagelen tahrifler hakkındaki görüşlerini farklılıklar arz etse de genel olarak dört grup hâlinde ifade etmek mümkündür. Buna göre Tevrât'ın ve İncil'in,

a. Metinlerinin tamamında,

b. Ekseriyetinde,

c. Onların bir kısmında,

d. Bu tahrif onların metinlerinde değil yorumlarında yapılmıştır. Bununla birlikte bütün müfessirlerin bu tahriflerin (tebdilin ve tağyirin) genellikle hükümlerde yapıldığı konusundaki görüşlerinin ağır bastığını da burada belirtmek gerekir. Her hâlükârda bütün âlimlerin şu veya bu şekilde kutsal kitaplarla alâkalı tahrifâtın varlığını kabul ettiklerini de söylemek mümkündür.

Neticede onların bütün bunlardan maksadı Allah'ın muradını oldukça isabetli olarak yakalamak ve ortaya koymaktır. Buna konu açısından bakıldığında amaç âlimlerin her bakımdan tahrifi isabetli olarak anlama gayretleridir.

4.1.2. Bazı Batılı Düşünürlerin Bir Kısım Tespit ve Eleştirileri

Müslüman âlimler gibi pek çok batılı düşünür ve yazar da kutsal kitapların tahrifini kabul etmektedir. Meselâ, Bir Alman Kilise (Protestan) Kurulu'na göre kutsal Kitap (Eski ve Yeni Ahit) gökten gelmemiştir. O binlerce yıldan beri farklı kişilerin yazdıklarından oluşarak ve gelişerek bugünkü son şeklini almıştır (Örs, 1966: 4).

Spinoza, Kutsal Kitap'ta yanlışların, değiştirmelerin, çelişkilerin olduğunu söyler. Ona göre görüşlerinden dolayı, o kitabın (Kutsal Kitab'ın) kutsallığına inananın, kendisinin Kutsal Ruh'a karşı günâh işlediğini düşünmesi mümkündür. Ama onun da iyi düşününce sonuçta kızmayacağı görüşündedir.(Örs, 1966: 5).

Tevrât'ın ve İnciller'in bazı beyanlarının Kur'ân'a benzemesinden dolayı Ehl-i kitap, Kur'ân'ın onlardan alındığı görüşünü savunmuştur. Ama böyle bir benzetme yapılması söz konusu görüşün doğru olduğunu göstermez. Kaldı ki böyle bir düşünce onların kitapları hakkında da aynı düşünceyi doğurur. Örneğin Tevrât'taki *on emir* Hammurabi'nin kanunlarına benziyor demek suretiyle bunların o kanunlardan alındığını söylemek ne kadar mümkündür (Messadié, 1998:162).

Bernard Shaw, İncil bilimselliğini yitirmiştir (Düzgün, 1999: 21, 22). Ancak Kutsal Kitap'tan akla, tabiata uygun olan ve gerçek olan, hayranlığa değer olan yerler, gelişmeye katkı sağlayan kısımlar doğrudur. Ama makul ve mantıklı olmayan ve meyve vermeyen kısımlar sahtedir (Örs, 1966: 5). Batılılara ait bu eleştirileri çoğaltmak mümkündür.

Kur'ân'da kutsal kitaplara yönelik olarak yer alan tahrifle ilgili eleştirilerin daha ziyade Yahudilere yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bundan hareketle İnciller'de tahrif olmadığı sonucunu çıkartmak asla mümkün değildir. Örneğin *çarmıh* olayına ve *kelâmın* Tanrı olduğuna dair cümlelerin İnciller'de yer alması araştırmacılarda ve müslümanlarda o kitaplarda tahrif

yapıldığı konusunda düşünceler ve kanaatler oluşmasına sebep olmaktadır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424).

Her hâlükârda tahrifle ilişkilendirilebilecek olup Kur'ân nazarında *hak ile bâtılın karıştırılması* olarak ifade edilmekte olan bir mesele de müfessirlere göre, delilleri yanlış yorumlamak suretiyle insanların zihinlerini bulandırması, onlardan hakkın gizlenmesi ve bununla onların doğruyu anlamlarına mâni olunması olarak anlaşılmaktadır (Taberî, 1968: I, 255, 256; Yazır, 1971: I, 335 vd.). Bu Yahudilerin örneğin yaptıkları yorum tahrifi ile (*Bakara* 2/159 vd.) benzerlik arz eder. Bütün bunlar tahrif konusunda Kur'ân'ı doğrulayan keyfiyetler ve nitelikler mâhiyetindedir.

Neticede mesele Kur'ân, İslâm literatürü ve ilgili birikim ışığında değerlendirildiğinde mevcut İnciller'in gerçek orjinalliğinin bulunmadığını söylemek mümkündür. Diğer bir taraftan son araştırmalardan da anlaşılacağı üzere en eski İnciller oldukları kabul edilen Matta ve Markos dahil hiçbir İncil'in havariler tarafından yazılmadığı ortaya çıkmıştır. Bunlar da göstermektedir ki müslümanlarda ve bu konuda araştırma yapanlarda genellikle Tevrât ve İnciller'de tahrifât olduğu kanaati haklılık göstermektedir.

Vaktiyle aslı hak olsa da Yahudilerin işlerine gelmediğinden dolayı ellerindeki mevcut Tevrât'a inanmıyorlardı (*Maide* 5/43). Oysa Tevrât'ta Allah'ın hükmü de bulunuyordu. Bu nedenle Ehl-i kitab'ı tasdik etmek de yalanlanmak da yasaklanmıştır. Bununla birlikte Kur'ân'da kutsal kitaplarda (Tevrât'ta ve İncil'de) yer aldığı haber verilen ifadelerin onlarda bulunmuş olduğu gibi faktörler o kitapların tamamının tahrife uğramadığına işaret mâhiyetinde düşünülebilir. Örneğin âyette (*Maide* 5/43) Tevrât'ta Allah'ın hükümünün yer aldığını ifade eden âyet bulunmaktadır. Bu bulunmadığı takdirde onda sadece yorum tahrifi yapıldığı görüşü Kur'ân'a uymaz (Tarakçı, 2010: XXXIX, 423, 424). Allah'ın Ehl-i kitab'a tahrif hakkında yönelttiği çeşitli eleştiriler bu işte ne kadar büyük yanlışlıklar yapıldığını ortaya koymaktadır.

4.2. Bu Konuda Bazı Tespit ve Öneriler

Kutsal kitaplar vahiy mahsulü olmak durumundadır. Bu gibi hususlarda müspet niteliklere sahip olan Kur'ân onlar için bir ölçü mâhiyetindedir. Kutsal kitaplar Kur'ân'ın ruhuna ve mesajına mutâbık kalmakla sınırlı olmak durumundadır. (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424). Bu nedenle müslümanlar Tevrât'ın ve İnciller'in ne ölçüde ve hangi kısımlarında tahrif olup olmadığı hususlarında Kur'ân'ı esas alırlar.

Kutsal kitaplarda (Tevrât'ta ve İncil'de) yapılan tahrifleri anlayabilmek için onların Kur'ân'la mukayese edilmeleri icap eder. Zira bu konuda onlar için en başta ölçü alınabilecek ve kendisi ile kıyaslanabilecek kutsal kitap, en sonuncu ve her türlü tahriften uzak olan Kur'ân'dır. Nitekim Kur'ân'da, kendisinin hak olduğu, Allah katından geldiği, âyetlerinin doğru olduğu gibi hususlarda insanların kendi nefislerinde ve dış dünyadaki delillere yönelmesi ve bakılması istenmektedir (*Fussilet* 41/53 vd.)

Kur'ân'da kutsal kitapların keyfiyet ve nitelik açısından menfi durumlarının olması, Yahudi ve Hristiyanlarla ilgili bilgilerin ve onların kutsal kitaplara yaptıklarının eleştirilmesi ile onlar hakkında tartışmaların ilk dönemlerden itibaren başladığı görülmektedir. Onlarda Hz. Muhammed'le ilgili cümlenin yer almaması ve Ahmed isminin İncil (İnciller)'de ve Tevrât'ta

bulunmaması, *reem* kelimesinin yerine *had* kelimesinin konulmuş olması gibi hususlar bunu etkileyen nedenler arasında sayılmaktadır.

Kutsal kitaplarda yapılan tahrifâtın lafızda (metinde), manada⁷, yorumda (meselâ Tevrât'ta) (İbn Aşûr, 1420/2000: II, 121; VI, 110, 213 vd.) veya her ikisinde birden yapıldığı (Reşit Rıza, 1990: V, 140; VI, 282, 389 vd.) veya bunun onların yazdıklarında olduğu⁸, hatta kimilerine göre bunun tarihi bilgilerde yapıldığı şeklindedir.⁹ Her hâlükârda kutsal kitaplarla ilgili şüpheler, bu şüpheleri uyandıran sebepler ve bunları ortaya koyan başka temel etkenler veya olaylar hep var ola gelmiştir. Kaldı ki tahrifin şu veya bu şekilde olması sonucu değiştirmez.

İslâm dini diğerlerine kıyasla onlar fevkinde yerini alan son din olmuştur. Kur'ân'da âyetlerde (*Saf* 61/8, 9 vd.) İslâm'ın diğerlerine üstün olduğu nâzil olan âyet (*Mâide* 5/8) ile özellikle Hz. Peygamber zamanında başlamıştır. Bu üstünlük zamanla farklı coğrafyalara doğru genişlemek suretiyle yüksek tecellileri olmuştur. Nitekim onun kitabı sağlam bir düzenlenme, lafızlarında ve manasında her hangi bir bozukluk, eksiklik veya çelişki bulunmamak ve açıklanmış olmak gibi niteliklere sahip olan Kur'ân'dır (*Hûd* 11/1, 2 vd.). Buna rağmen her zaman egosu ve dünyalık hırsları ile neslini devam ettiren insan Kur'ân aleyhinde de benzer şeyler yapabilir. Her zaman kutsal kitaplar hakkındaki bu tür bilgiler ve olumsuzluklar dikkate alınarak Yahudi ve Hristiyanların yaptığı gibi müslümanların da Kur'ân hakkında benzer hatalara düşmemeleri gerekir.

Tahrifin sebepleri ne olursa olsun kutsal kitapların muharref oluşunun gerçekliği söz konusudur (İbn Teymiye, 1414: 424, 425, 442 vd.). Benzer sebeplere veya gerekçelere zemin hazırlandığı takdirde Kur'ân'la ilgili bu tür anlayışların, girişimlerin veya davranışların sâdir olmayacağından emin olunmalıdır. O halde bu gibi olaylara karşı her zaman zihne ve kalben bilinçli ve çalışmalarla hazırlıklı olmak gerekir. Nitekim insanların hepsi İslâm'ı kabul etmiş değildir. Bu durumda onu kabul edenlerin sıhhatli bilgi ve onu destekleyen sağlıklı bir dini yaşantı sahibi olması gerekir. Kaldı ki pek çoğunun ona bakışı, onu anlama ve yaşama keyfiyeti her zaman gözden geçirilmeye muhtaçtır. Bu konuda yeterli bilgi ve bilinç olmazsa dini yaşayanlar bile onun zamanla bozulmasına zemin hazırlayabilir.

İnsanların vicdanlarında meydana gelecek uyanma ve hakkın yaşanmasıyla İslâm'ın ortaya çıkacak olan yüksek tecellisi ile oluşacak genel yükselme, ahlâk ile haksızlıkların ortadan kalkması, huzurun ve sulhun tesis edilmesi konusunda her zaman hevesler ve ümitler daha da artacaktır. Zira tahrifin yer almadığı ve tevhit anlayışının bulunduğu bir din ile ancak hakkın istenen ölçülerde inkişafı mümkün olabilir. Bu bağlamda dinin yüksek tecellisi ve genel vicdanlarda oluşacak uyanışı ile yükselme ve gelişme özellikle tevhit inancı ve sahih bir din ile müm-

⁷ Bu bağlamda âyette yer alan "... يُخْرَفُونَ ..." / "... kaydırıyorlar veya saptırıp çarpıtıyorlar..." (Mâide 5/13; Nisâ 4/46 vd.) ve ilgili başka tabirler ve sözlük anlamları muzâri bağlamında ele alındığında bu olayların Hz. Peygamber zamanında ve de bir şekilde mananın bozulduğu şeklinde bir izlenime yol açmaktadır. Bkz. İbn-i Manzûr, *Lisânü'l-Arab* "h-r-f" md. ve *Müfredât*, "h-r-f" md. s.114 vd.

⁸ Yahudilerin yazmış oldukları o kitapları para ile satmak şeklinde olan davranışları (Bakara 2/79) onlara yapılan sadakatsizlik olarak da değerlendirilmiştir. Bkz. *Câmi'u'l-Beyân*, I, ss. 378-179; *Hak Dini Kur'ân Dili*, 1,336.

⁹ Nitekim İbn Teymiyye, bunu bazı örnek olaylarla ve *Mâide* 5/43, 47 ile teyit ederek açıklamıştır. Bkz. *el-Cevâbu's-Sahih*, s. 424, 425, 442 vd.

kün olabilir. Kaldı ki insanlığa özellikle gerçek ve ilâhi olan bir dinin faydası olur. Aksi halde hevâ ve hevese kapılan, dünyalığın ağır bastığı bir tahrif anlayışından şirkten, zulümden, fitneden ve fesattan başka bir şey beklenemez.

Tefsir âlimlerine göre Ehl-i kitab'ın kutsal kitaplarında tahrifât söz konusudur. Bunu Kur'ân'dan, sahih hadislerden, kutsal kitaplarda yer alan akla muhâlif açıklamalardan ve çelişkilerinden anlamak mümkündür. (Kazvîni, 1405/1985: 434). Burada papazların veya keşişlerin dünyalığa düşkünlüğü, bunun için ortaya koydukları hileleri asla göz ardı edilemez. Bu nedenle onların dinlerinin kendilerine emrettiklerini veya ilkelerini değiştirmeleri söz konusu olmuştur. Ama bu onların ille de bir kelimeyi başkası ile değiştirmeleri veya başkasını söylemeleri şeklinde olması anlamına gelmeyebilir. Allah'ın emirlerinin tersini yapmalarını veya öyle davranmalarını da O'nun buyruklarında tağyir yapmaları, O'na muhâlefet etmeleri olarak anlamak mümkündür (Taberî, 1999: I, 532; Ateş, t.y.: I,171). Bu husus özellikle müminlerin dikkatlerinden kaçmamalıdır.

Ehl-i kitap'tan gelen haberler, Kur'âna uygun (Vâhidî, 1315: 19), yalan veya sıhhati net olarak bilinemeyen ama yalanlanamayan veya kabul edilemeyen türden olabilir. Bu nedenle o tür haberlere karşı temkinli olmak, onları ne tasdik etmek ne de yalanlamak gerekir. Bu hassasiyetle birlikte onlardan nakiller yapılabilir (Ebû Dâvud, 1371/1952: II, 289). Ancak Kur'ân'da verilen bilgiler ve Hz. Peygamber'in bu konudaki uyarıları asla göz ardı edilememeli¹⁰ ve hassasiyet elden bırakılmamalıdır.

İlahi vahye dayanan diğer kutsal kitaplar gibi Kur'ân da her zaman hevâ/hevese ve dünyalık beklentilere karşılık tahrifât girişimlerine, kasıtlı veya bilgisiz yorumlara maruz kalabilir. Bu, dine hurafeyi, bidatı, israliyâtı ve şirkle ilgili unsurları veya bazı mezheplerin sapık inançlarını veya uygulamalarını hatta bazı sapık fikri cereyanları ona karşı kullanmak şeklinde de olabilir. Bu durumlara karşı tedbirler alınmazsa zamanla bunlara alışılır ve dinen kabul edilmiş gibi kimileri tarafından onlara göre davranabilir.

Yanlış ve sapık anlayışlar Kur'ân'ı Allah'ın iradesini yansıtmaktan saptırır. Kaldı ki, çeşitli manevralarla yanlışlar şirin gösterilmeye çalışılabilir ve tahrife zemin hazırlanabilir. Öyle ki Kur'ân ve İslâm câhili anlayışlara dayanan statükocu anlayışları ve düşünceleri maskeler ve korur hale gelebilir. Bu nedenle onları çeşitli akımlara, bâtil inançlara ve anlayışlara karşı savunacak çalışmalardan haberdar olunmalı, varsa eksikler ve günün şartlarına göre yeni çalışmalar yapılmalı ve de geçmişte Ehl-i kitap'ın yaptığı tahrif hatalarından dersler çıkartılmalıdır.

Kur'ân ve sahih sünnete karşı oluşmuş ve onlara zarar verebilecek nitelikte olan anlayışlar ve düşünceler belirlenerek onlara karşı uyanık olunmalı ve müslümanlar onlardan haberdar edilmelidir. Bu bilhassa müslümanların ama öncelikli olarak müslüman araştırmacıların sorumluluğu ve görevi olarak mütalaa edilmelidir. Bu iş elbette kolay olmayabilir. Ama gerekli ve zorunludur. O zaman bu konuda lüzumlu olan bilinç ve formasyon bir şekilde ve mutlaka kazanılmalıdır.

¹⁰ Örneğin “مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَدًّا فَلْيَبْتِرْهُ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ...”, “Kim benim hakkında kasten yalan söyleirse, ateşteki (cennetindeki oturacağı) yerine hazırlasın” vb. buyurmuşlardır. Bkz. Ebu'l-Fidâ İbn Kesîr(1373/1953). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Kahire, I, 4.

Kur'ân, Tevrât veya İncil gibi herhangi bir tahrife uğramamıştır. Ama bu, hiçbir zaman böyle bir yanlışlığın yapılamayacağı anlamına gelmez. Her zaman şerrin savunucuları olduğu gibi hakkın savunucuları da özellikle bunun bilincinde olmalıdır. Bu nedenle örneğin Allah Tevrât'ın korunma görevini Yahudi âlimlere vermiştir. Kaldı ki Alûsî'ye göre Allah, "...بحرفون..." (*Mâide* 5/13; *Nisâ* 4/46 vd.) ifadesi anlam ve tahrif bağlamında her zaman olabilir (Alûsî, 1987: VI, 89). Her ne kadar Allah Kur'ân'ın dokunulmazlığını kendisi üstlenmiş (*Hicr* 15/9) olsa da herkes bu konudaki sorumluluklarını, kendine düşen görevlerini ve bunun çerçevesini bilerek kendi yapabileceklerini veya yapmaları gerekenleri asla göz ardı etmemelidir. Şeytan, insan nefsi ve onun çok sevdiği dünyalık beklentileri hep var olacaktır. O zaman her konuda olduğu gibi her müslüman âlim bu konuda da Hz. Peygamber'i özellikle örnek almalıdır.

Her ne kadar, biraz önce belirtildiği üzere, Kur'ân'ın korunmasını Allah üstlenmiş (*Hicr* 15/9) Tevrât'ın korunması ile de Yahudi âlimler memur edilmiş (*Mâide* 5/44) olsa bu konuda mukaddes kitaplar arasında bir fark olmaması gerekir. Bu bağlamda bazı müfessirler iki âyet (*Mâide* 5/44 ve *Nahl* 16/9) arasında uzlaştırıcı nitelikte olan bir izah tarzı getirmişlerdir. Buna göre Kur'ân'ın insanların aracılığı ve korunması ile bir şekilde muhâfaza edilebileceği ifade edilmiştir. Nitekim Allah ezeli ilmi ile sonradan olacakları biliyordu. Bu nedenle O, onu koruma güvencesi vermiştir. Bu durumda sağlıklı ve derin ilim ehli onu müdâfa edecek, ona yönelik oluşturulabilecek şüphe ve iddialara karşı onu koruyacaktır. Bununla birlikte müslümanlar hem bilinçli olacak hem de ilim adamlarına destek vererek Kur'ân'ı koruyacaklardır. (Hâzin, 1317: III, 550; Zemahşerî, 1995: II, 550 vd.).

Nihayet Kur'ân hakkında, her ne kadar, bazı Râfızîler tarafından onda değişiklik olduğu, Hz. Muhammed'e ait olduğu sabit bulunmayan vecihlerle okunduğu, ona bazı şeylerin ilave edildiği veya ondan bazı çıkarmaların yapıldığı gibi iddialar olsa da bunlar müslümanlar tarafından asla kabul görmemiştir (Ciyânî, t.y.: I, 90; Yıldırım, 2006: sayı: 26) ki, geride bunun nedenleri üzerinde durulmuştur. Bu anlayış, inanç ve kararlılıkla İslâm'ın uygarlığı yüceltilme gayretleri ile tevhit ve adalet çizgisi üzere, gelişmeler, sulh ve huzurun temini ve bunun insanlığa dönük katkıları mutlaka sağlanabilir. Yeter ki müslümanlar, görevleri ve sorumlukları çerçevesinde yapmaları gerekenleri ifa etsinler.

5.Sonuç

Kur'ân, Ehl-i kitab'ın kutsal kitaplarında ve dinlerinde *tahrîf* (bozma/değiştirme) yaptıklarını bildirmektedir. *Tahrîf* kelimesi İslâm literatüründe, Kur'ân'dan önceki ilâhi kitaplarda (Tevrât/İncil) metin ve anlam bağlamında yapılan bozulmaları ifade etmek için kullanılan bir kavram olmuştur. Bu konuda onun üstlendiği mana ve işlevi ve de ileri sürülen şüpheleri gidecek veya tahrifin olmadığını ispat edecek makul, bilimsel veya ikna edici deliller veya belgeler bulunmadığı, bulunabilenin de yeterli ve sahih görülmediği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte semâvi kitaplarda yapılan tahrifin keyfiyeti, miktarı veya bunun lafızda mı yoksa yorumda mı yapıldığı gibi hususlarda İslâm âlimleri arasında da mevcut herhangi bir ittifak söz konusu değildir. İşte bu gibi tahrifler ve bâtil anlayışlar ve de bunların mâhiyetlerini ortaya çıkartma hususunda farklı çalışmalar yapılması insanlığın yararına olacaktır.

Kutsal kitapların tahrif meselesi insanlığın karşısında bir gerçek olarak durmaktadır. O, ilâhi iradenin insan yaşamına sağlıklı ve gerçekçi olarak yansımaya mâni bir durum teşkil etmektedir. Zira bu konuda yapılanlar yanlış yorumlar veya sözler ile manaları başka taraflara çekmek gerçeği yansıtamaz. Kur'ân'da *tahrîf* "تحريف" şekliyle bu kavram bulunmamakta ama onunla aynı olan "h-r-f" kök maddesinden gelen farklı türevlerde dört kelime değişik yerlerde bulunmaktadır. Ancak onda tahrifle ilgili muhtelif yerde pek çok âyet de yer almaktadır. Bu hususta Kur'ân'dan anlaşılanın veya manaların çarpıtılması, kelimelerin yanlış anlamlandırılması, lafızların bağlamlarından uzaklaştırılması gibi hususlar söz konusudur. Buna karşılık Kur'ân'ın sıhhatli ve İslâm'ın son ve hak din olduğu aşikârdır. Tahrifin bir vâkıa olarak Kur'ân'da haber verilmesi, onun gerçek bir olay olması ve mâhiyetini anlatmaya yönelik açıklamaların onda yer alması son derece isabetli olmuştur. Kaldı ki, Yahudiliğin ve Hristiyanlığın ardından İslâm dinin gönderilmesi onun amacını ve gerçekliğini ispat etmek ve mâhiyetini anlatmak bakımından önemlidir.

Tahrif, lafızda, lisanda, yorumda veya hükümde vb. herhangi bir şekilde olabilir. Ama burada müşterek olan nokta lafzın asıl anlamından uzaklaştırılması veya tağyir edilerek asıl amacından saptırılması veyahut da anlamının benzerleri ile değiştirilmesidir. İşte bu bağlamda onun hadislerde yapılan tahrif ile benzerlikler arz ettiği gözden kaçırılmamalıdır. Tahrifin, kutsal kitaplarda ve dinlerinde gerçekten yapıldığını Kur'ân'dan, sahih hadislerden, Kutsal kitaplardaki çelişkilerden, onlarda yer alan akla muhâlif açıklamalardan vb. ile anlamak mümkündür. Kaldı ki bu husus bir vâkıa olarak varlığı sadece müslüman âlimler tarafından değil batılı veya ecnebi pek çok düşünür tarafından da kabul edilmekte ve eleştirilmektedir.

Bu araştırmayla elbette ortaya çıkan bazı hususlar olmuştur. Hak dinler vahiyle gelmiştir. Muharref kutsal kitapların olduğunu Kur'ân vahiyle bildirilmiştir. O halde bunun bilgisi kaynak olarak vahye dayanmakta, yazılı olarak Kur'ân'da yer almaktadır. İslâm zaman bakımından o kutsal kitaplardan ve dinlerinden sonra gelmiştir. Kur'ân ve İslâm tarih olarak onlardan daha yakındır. Üstelik İslâm her iki dinden daha gelişmiş bir dindir. O, bu gibi özellikleri sayesinde diğerlerinden öne geçmektedir. Bu ve benzeri hususlar ve gerçekler İslâm'ın geliş amacını, bunun anlam ve önemini, onun sahihliğini ortaya koymak bakımından son derece önemli bir yere sahiptir. Bunlar, İslâm'ın her hâlükârda diğer dinler üzerinde olduğunu ve üstünlüğünü ortaya koyan, onu farklı kılan niteliktedir. Bu nedenle tahrifin kutsal kitaplarda az veya çok ne kadar ve hangi kısımlarda yapıldığı veya onların tamamında mı gibi hususlara dair farklı görüşler olsa da kutsal kitaplar hakkında Kur'ân ruhu ve muhtevasıyla bir miyardır.

İslâm gerçeklerin ortaya çıkması, insanların sağduyularının ve hassasiyetlerinin gelişmesi, vicdanlarının uyanması ve sahih bir din yaşantısının oluşması hususunda ısrarlıdır. Ancak bu şekilde ortaya çıkacak tevhit fikri ve hakkın inkişafı sayesinde Kur'ân bilinci ve İslâm'ın yüksek tecellisi daha ileri derecelerde gerçekleşerek sulhun ve huzurun dünyada imkânlar ölçüsünde ve daha yüksek derecelerde oluşması ivme kazanabilir. Ama insanın bunun için yapması gereken görevleri mutlaka ifa etmesi gerekir. Aksi takdirde hevâ ve hevesin bulaştığı, dünyalığın ağır bastığı, tahrifin oluşturduğu kitaplar ve dinler bağlamında oluşacak anlayışın kendini göstereceği bir inançtan ve dinden şirkten, zulümden, fitne ve fesattan başka bir şey beklenemez. Sağlıklı inanç, fikir ve düşünceler sayesinde Allah'ın muradına, rızasına uygun sağlıklı ve müreffeh bir dini hayat yaşamak, faydalı işler yapmak ve de sâlih kul olmak müm-

kün olabilir.

KAYNAKÇA

- Abdulgâkî, M. F. (1939). *el-Mu'cemu'l-Mufehres li Elfâzi'l Kur'âni'l-Kerîm*, Kahire.
- Alûsî, Ebu'l-Fadl Mahmud (1987), *Rûhu'l-Meânî fi Tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîm ve Sebi'l-Mesânî, Dâru'l-Fikr*, Beyrut.
- İbn Aşûr, Muhammed Tâhir (1420/2000). *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, Beyrut.
- Ateş, S. (ts.). *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, (Yeni Ufuk Neşriyat), İstanbul.
- Aydın, M. (1992) "Beşâiru'n-Nübüvve" mad., İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi; (1995). "Farkalî" mad., İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Bağdâdî, el-Hatîb Ebû bekr Ahmed b. Ali b. Sâbit(1986). *el-Kifâye fi İlmi'r-Rivâye*, (nşr. Ahmed Ömer Haşim), Beyrut.
- Bîrûnî, Muhammed b. Ahmed (2001), *el-Âsâru'l-Bâkiye* (nşr. Pervîz Ezkâî), Tahran.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâil Ebû Abdillâh (1402) *Sahîhu'l-Buhârî*, Beyrut.
- Cevherî, İsmail b. Hammad (1956). *es-Sihah Tâcu'l-Lüga ve Sihahu'l-Arabiyye* (thk. Ahmet Abdulfafur İtr), Kahire, V, 2018.
- Ciylânî, Abdulkâdir (ts.). *el-Ğunye*, Beyrut, ts.
- Düzgün, Ş. A. (1999). *Sosyal Teoloji*, Ankara.
- Ebû Dâvud es-Sicistânî (1371/1952). *Sünen*.
- Efendioğlu, M. (2006). "Muharref" mad., İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Fahreddin er-Râzî(1411/1990). *Mefâtihu'l-Gayb*, Beyrut
- İbn Hacre el-Askalânî (1413/1992). *Nüzhetu'n-Nazar fi Tavzihi Nuhbeti'l-Fiker* (nşr. Nûreddin İtr), Dimaşk.
- İbn Haldûn (2005). *el-Mukaddime* (nşr. Abdüsselâm eş-Şeddâdî), Dârülbeyzâ.
- İbn Hazm (ts.), *el-Fasl fi'l-Milel ve'l-Ehvâ' ve'n-Nihal*, Beyrut, (Dârü'l-ma'rife), I ve II.
- Hâzin, Alâuddîn Ali b. Muhammed (1317). *Lübâbu't-Tevîl fi Meâni't-Tenzîl*, (Mu'cemu't-Tefâsir içinde) İstanbul.
- İbrâhim b. Musa b. Eyyûb, Burhânu'd-Dîn Ebû İshâk'l-Ebnâsî eş-Şâfiî (1998/1418). *eş-Şezâ'l-Feyyah min Ulûmi İbni's-Salâh* (thk. Salâh Fethî Halel), (nşr. Mektebu'r-Rüşd), ys.
- İmâmu'l-Harameyn el-Cüveynî(1398/1978). *Şifâ'ü'l-Galîl* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Kahire.
- İsfehânî, er-Râgıb (ts.), *el-Müfredât fi Garîbi'l-Kur'ân* (tah. ve dabt: Muhammed Seyyid Keylânî), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut.
- Kavîni, Zekeriya b. Muhammed (1405/1985). *Müfîdu'l-Ulûm*, (thk. Muhammed Abdulkâdir Ata), Beyrut.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ (1373/1953). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, Kahire.

- İbn Maîni, Yahya b. Meîn b. Avn es-Srahsî el-Bağdâdî(1979). *Kitâbu't-Tarih* (nşr. Ahmed Muhammed Nur Seyf), Mekke.
- İbn-i Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâluddîn b. Muhammed (1999), *Lisânu'l-'Arab*, Beyrut.
- Messadié, G. (1998). *Şeytan'ın Genel Tarihi* (çev. Işık Ergüden), İstanbul.
- Muhammed Reşîd Rıza (1990). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Hakîm (Tefsîrü'l-Menâr)*, Mısır.
- Müslim b. el-Haccâc, Ebu'l-Hasan el-Kuşeyrî en-Neysâbûrî (t.y.). *Sahîhu Müslim* (muh.: Muhammed Fuâd Abdulbâkî, Beyrut.
- Örs, H. (1966). *Musa ve Yahudilik*, İstanbul, Önsöz, s. 5.
- Şah Veliyullah ed-Dihlevî (1980), *el-Fevzu'l-Kebîr fî Usûli't-Tefsîr* (trc. Mehmet Sofuoğlu), İstanbul.
- Şehâbeddin el-Karâfî(1406/1986), *el-Ecvibetü'l-fâhire*, Beyrut.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr (1968), *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân* (nşr. M. Mahmûd el-Halebî), Kahire; (1999). *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kurân*, Beyrut.
- Tâhir el-Cezâirî (ts.). *Tevcîhu'n-Nazar*, Beyrut. (Dâiretü'l-M'aife).
- Takiyuddin İbn Teymiyye(1414). *el-Cevâbu's-Sahîh* (nşr. Ali b. Hasan b. Nâsır v. dğr.), Riyad.
- Tarakçı, M. (2010), "Tahrif" mad., İstanbul, TDV İslâm Ansiklopedisi, XXXIX.
- Vâhidî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed b. Muhammed en-Nisâbûrî (1315). *Esbâbu'n-Nuzûl*, Mısır.
- Yazır, M. H. (1971). *Hak Dini Kur'ân Dili*, Eser Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2006), *Kelâmi Açından Tevrât ve İncil'de Tahrif Meselesi*, AÜİ Fakültesi Dergisi, Erzurum, sayı: 26.
- Zemahşerî, Cârullah Ebu'l-Kâsım Mahmud b. Ömer (1995). *el-Keşşâf* (nşr. M. Abdüsselâm Şâhin), Beyrut.